

NICOLAE STRÂMBEANU (n. 1956) a dansat la grădiniță cazacioc și a recitat din autori consacrați: George Lesnea, Marcel Breslașu, Eugen Frunză, Veronica Porumbacu, Dan Deșliu. După ce a jurat credință Partidului la mormântul eroinei Ocskó Terezia, a fost pionier fruntaș la învățătură, apoi utecist, licean și student derbedeu.

De meserie inginer (după unii bun – trecut prin doctorat, cercetare științifică și ceva carieră universitară), dar de vocație cu totul altceva.

Amator de chefuri apelpisite, de poezie și curios la vieți trecute, prezente și viitoare, s-a trezit într-o bună zi scriind pentru prieteni. Mai târziu, pentru el însuși. Și, în cele din urmă, pentru toată lumea. La vârsta rutinei depline și a dorului de pensie a binemeritat un debut cu valuri multe, atât în Marea Oceanică (*Evanghelia după Araña*, 2004), cât și în lumea criticii avizate (premiul de debut al revistei *România literară*, 2005).

SCRIERI: *Evanghelia după Araña*, Humanitas, 2004, *Scrisoarea pe care nu o vei citi niciodată*, Humanitas, 2006. *Turnul de Apă* este scris special pentru colecția „Cartea de pe noptieră” și cititorii ei.

Nicolae Strâmbeanu

Turnul de Apă

roman

HUMANITAS

BUCUREȘTI

Libris
Colecție îngrijită de
IOANA PÂRVULESCU

Coperta colecției
ANGELA ROTARU

Coperta
IONUȚ BROȘTIANU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
STRÂMBEANU, NICOLAE

Turnul de Apă / Nicolae Strâmbeanu, – București:
Humanitas, 2008

ISBN 978-973-50-1966-2

821.135.1-31

© HUMANITAS, 2008

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi CARTE PRIN POȘTĂ: tel. 021/311 23 30,
fax 021/313 50 35, C.P.C.E. — CP 14, București
e-mail: cpp@humanitas.ro
www.librariilehumanitas.ro

— LUMEA E PLINĂ DE BUBE ca o pâine rău
frământată, Licențiatule! Bunăoară, cetatea asta
nu are nume. Ungurii îi spun Temesvár, nemții
Temeschburg, turcii Demişvar sau Guldembeihar,
iar Regele Roman de la Viena, Civitas Themesiensis.

Stau de vorbă cu tine de fiecare dată când
Aldaņa mă trimite la palisade. Mlaștina sapă,
lemnul putrezește în grabă, și cine să-l cătrănească?

Mi s-a spus că, în urmă cu ani, contele Petrović
a năimit valahi pentru vreo patru sute de buți
cu păcură din țara lor, dar mangosiții s-au făcut
pulbere pe drum. Neam fără frică de Dumnezeu.
Oricât i-a căutat să-i belească pe urmă, a rămas
cu buzele umflate. Iar eu trag pe nări miasmele
smârcului, socotind cum se poate drege bleste-
mata de palisadă și mă încearcă dorul de Ubanque,
vântul de miazăzi, pe care indienii bogotás m-au
învățat să-l primesc cu gura deschisă, fiindcă aduce
noroc, sănătate și fericire...

Aici însă, balta bolborosește ca să-mi arunce
în nas putoare. Pielea arde sub săgețile tânțarilor,
iar urechile au prins a deosebi broscii după glas,
întocmai ca pe propriii ciraci. Totul pute. Gân-
durile se năclăiesc în credința că ne risipim zadar-
nic în răspărul Prințului Turcesc. Și încă bag mâna

în foc pentru destui dintre cei ce s-au vânzolit pe-aproape, nemți, unguri ori de alte nații, care bat temenele blestemăților cu scăfârliile înfășate. Ori cântă în struna lui Martinuzzi Ragusanul, ceea ce e tot aia. Țst popă țucă semiluna în dosul crucii, iar Bunul Dumnezeu se perpelește ce pocinog a săvârșit când i-a îndesat pe cap pălăria de cardinal.

Nu-i vorbă, astfel de pușlamale am mai întâlnit de-a lungul și de-a latul lumii. Aș putea să-l uit pe Fray Domingo Las Casas, văr bun cu luminatul Bartolomé care-a dat istoriile Indiilor, aducând din condei blestemățiile de pe-acolo? Iar dacă Fray Bartolomé umblă desculț, abia acoperit de rantie și trage la Rai prin posturi aspre, haimanaua de Domingo va înfunda fără doar și poate Purgatoriul. Ori ocna Preaputernicului nostru Senior și Împărat don Carlos.

— Jur pe Crucea Mântuirii! Din cei cinspe ducați puși de fiecare, voi ridica o sfântă biserică la Sevilla, în Arenal! Așa vom pomeni binecuvântarea Fecioarei din ziua când am purces către aste locuri cu gândul de a smulge necredinței puzderia de idolatri... Dar am să mă întorc la voi ca într-o țară de creștini. Și am să dau socoteală până la ultimul maravedi căpitanilor și soldaților de cum am împlinit menirea mea și a noastră, adică a tuturor! – ne zisese la Santa Fé de Bogotá.

Părea că răspândește dreapta lumină a lui Dumnezeu mai ceva decât semețul farol de pe stâncile de la San Lúcar de Barrameda, unde cararele întetesc noaptea foc strașnic.

Urmarea? Blestematul nu s-a îndurat nici măcar de-un altar, din cele pișate de câini pe la

răspântii. L-am găsit la Napoli, în Regatul celor Două Sicilii, într-o speluncă rău famată, unde urla că fusese jecmănit cu zaruri măsluite.

Cam așa s-au prăpădit vreo șaispe mii de ducați, bașca rantia de călugăr, lăsată plocon hângiului în locul socotelilor pentru odaie, mâncare și băutură. Drept e, apucasem să-l bănuiesc de cum coboram Rio Grande Magdalena. Abia târâse la brigantină sacii cu aur, dar se certa cu tine, Licentiatule, să-l despăgubești pentru o gloabă ce-i murise de vreo doi ani. La urmă, i-ai plătit-o, deși se știa că potlogarul o umflase de la un prăpădit de friguri în selvă. Că așa-i viața: unul trage să nu moară, altul pula i se scoală...

— Hei, hidalgo! Ai căzut pe gânduri? Cred că Aldaňa și Castelluvio mi te-au lăudat pe nas!... Bântui pe-aici de vreo lună, fără să te fi învrednicit cu ceva. Vrei să speli putina, ori să ne vinzi?!...

Răcnea Gábor Perényi, căpitanul. A dracului nația lui de bezmetici! Țara au dat-o acum un sfert de veac, se închină unui rege și unui împărat creștin, cu toate că se află cu toții în puterea Prințului Turcesc, dar umblă țațoși, ca și cum, pe lângă penele de la pălărie, ar avea fiecare și câte una înfiptă în cur!

— Mă bănuieți de pomană, Înălțime, deși ați spus un adevăr. Iscusința mea în a face și desface metereze nu vă e de folos domniei voastre ori preacinstului conte Losonczy! – am răspuns cu plecăciune, abia stăpânindu-mă să nu-l gâdil la beregată. N-avem piatră și nici bani pentru a o rându, am auzit de-atâtea ori. Socotesc însă că putem rezema valul cu pari și rogojini, între care să batem pământ galben... Ferească Dumnezeu

... să vină ploi cum au fost în primăvară. Dacă se ridică apa, toată munca e în zadar...

Perényi se scărpină în barbă în ciudat. Măturisesc că o rupea bine pe castiliană, semn deslușit de ucenicie în cetele Preaputernicului nostru Împărat la luarea Milanului și a Firenzei.

— Și altfel nu se poate? – se răsti el din nou.

— Mă tem că n-avem de ales.

— Pe seară, mă cauți la Casa Căpitanilor. Ne vom înfățișa contelui Losonczy, să-i împărtășești bucuria asta.

Privindu-l cum se depărta, mi-am amintit de contele Petrović. În seara când mântuise de urcat boarfele în rădvane, strigase ridicându-se în sa:

— Am să rânesc până la moarte în grajdul celui care va ține cetatea vreme de trei ani!

Duse de vânt peste mlaștini, vorbele astea se întorceau mereu cu foșnetul trestiiilor. Și mă înfi-orau precum adierea unui cimitir.

La vreun an după ce părăsiserăm Santa Marta, apucasem iar osânda tăietorilor de selvă. Munca era ucigător de aspră, căci abia înaintam șapte-opt sute de stâneni pe zi, din pricina învâlmășelii de trunchiuri, liane și ierburi, care făceau hățșul de pe Rio de la Magdalena un Iad nepătruns...

Era în vremea când ai făgădui, Licențiatule, moartea oricui va fi îndrăznit să ologească ori să omoare vreun cal, așa că o treime din hidalgos dăduse în primire de foame ori se pierduse, nădăjduind să se întoarcă. Amarnică amăgire! Nici unul măcar n-a ajuns să mai vadă Marea Oceanică, rătăciți în selvă, ce creștea cu repezi-ciune pe urmele noastre, sfâșiați de sălbăticiuni ori luați la ochi cu sarbacanele de indienii tamalemes...

Din porunca ta, deschizătorii de drum, ca și cei din urmă sau de pe lături schimbaseră platoșele pe saci plini cu iarbă, în care săgeata otrăvită ori mușcătura șarpelui se oprea fără să vatăme.

Se făcea atunci o dimineață devreme, când soarele abia apuca să ridice aburii pădurii. Vântul foșnea în ramuri, întocmai ca acum prin trestii, iar eu îi simțeam răsuflarea zbicindu-mi apa de pe trup. Am tresărit la gândul că zilele îmi sunt numărate. Atunci, l-am auzit undeva, în stânga, pe Heredia țipând și l-am văzut ducându-și mâna la gât și prăbușindu-se. Apoi, m-am pisat pe mine și n-am mai știut nimic.

Mi-am venit în fire abia după două săptămâni. Am aflat că, din optsprezece, eu singur biruisem moartea. Și asta numai prin voia Bunului Dumnezeu și a lui Fray Pedro Zambrano, binecuvântată-i fie amintirea. El mi-a curățat rana cu un cuțit înroșit, trecându-l de multe ori spre a zădărnici spasmul sucului veninos. Țasta e primul și cel mai mare rău. Apoi, mi-a măcinat în rană silitră și a îndesat-o cât a putut, rugându-se cu ardoare Fecioarei să mă ocrotească...

Dar strădania lui n-ar fi slujit la nimic dacă, în acele zile, ai noștri n-ar fi luat Tora, pustiind-o de afurisiții indieni. Astfel, cât am zăcut, am avut parte de un adăpost uscat, ferit de orice adiere. La urmă, după ce în toată vremea nu pusesem nimic în gură, Fray Pedro mi-a îngăduit câteva linguri de supă, fiindcă acolo, în sfârșit, hambarele gemeau de bucate și ulițele de orătănii.

Când spun orătănii, nu vă gândiți la păsăretul din cotețele de-acasă. Ci la niște guzgani pe care

muierile îi belesc cu îndemânare și-i fierb în apă împreună cu boabe de porumb ori buruieni aromate, sau de-a dreptul în ulei de palmier, izbutind astfel să-ți pună sub nas niște bucate strașnice...

Pe seară, m-am înfățișat în Palanca Mică, la Casa Căpitanilor. Se strânseseră acolo o mulțime de fanfaroni de-ai lui Serédy, Forgách și Perényi, dar și mulți de-ai noștri, în frunte cu don Bernal Aldaña, frații Gaspardo și don Diego Mendoza. Lipsea însă contele Losonczy, plecat în acea zi la Lipa pentru niște învârteli cu vite. În capul mesei îi așezaseră pe Lukács Székely și pe Ráfael Podmaniczky, numiți de regele Fernando de la Viena căpitani generali ai cetății, alături de conte.

Casa Căpitanilor? Hm! Pretutindeni, în Castilla și Aragon, locurile astea de adunare se află sub porunca vreunui preaputernic senior, ce are în grijă curățenia, armele de tot felul, precum și simbriile instructorilor, aleși dintre bătrâni meșteri ai războiului. Ei țin sub mână mulțimea fărângăilor de neam, spre a-i dăscăli în mânăuirea spadei, halebardei sau flintei, dar mai ales în arta luptei de aproape și de departe, ca și în ridicarea sau spargerea meterezelor. Și încă în multe învățături ce schimbă un puștan temător până și la ridicatul fustelor într-un hidalgo demn de numele familiei sale, ca și al seniorului în umbra căruia se află.

Aici însă, în răsărit, casele astea nu se osebesc de speluncile unde ești jecmănit cu taroții, ușurat de pungă în vreo încăierare ticluită, ori îmbătat cu vinuri fără frică de Dumnezeu. Nespus încă, zișii căpitani bășesc și râgâie, scui-pă și borăsc sub masă drept la căinii săturați în ăst chip și se trag

cu târfele în văzul tuturor, fiindu-le mai mult decât îngăduit un astfel de lucru.

Chiar în acea seară, când urmau hotărâri pentru întregul ținut, destui inși zăceau răsturnați de băutură, căci tocmai se aduseseră butii din dealurile de la Temesrékás. Nu mi-a fost greu să înțeleg că nefericiții unguri aflați în slujba lui don Fernando, Regele Roman de la Viena, erau maimarii cetăților de margine de la Fönlak, Csanád, Becskerek și Becse, despre care se spunea că-și beau mințile din pricina dorului de țara pierdută.

— Hei! Domnilor! se făcu auzit Székely. Lăsați larma și cupele pentru mai încolo!... Blestematul de Socologlu face pod peste Tisza, la Pétervárad, cu gând să se dea la noi!... Preacinstitul Balogh de Becskerek are știre că necurații se aștern la drum cu o groază de akîngi, azapi și gazii.

Greu înțelegeam aste spuse. De când mă tocmisem în solda lui don Diego Mendoza, deprinsesem ceva din graiul unguresc, dar îl rosteam ca dracul din pricina prea multor vorbe în care limba mi se împulica, de ziceai că goleam o mulțime de bărdace din cele tocmai pomenite.

Îmi era însă lesne să deslușesc urmarea venirii armelor, în fruntea cărora fusese pus Sokolović turcitul, begul Beogradului.

Tras de surtuc și bine înghiontit, se ridică preacinstitul Balogh, abia amintindu-și unde și de ce se află:

— Căpitani, vă spun că a venit vremea să...

— Mai goleşti o stacană! Ha, ha, ha!

Din pricina mahmurelii, Lőrincz Balogh nu păru să guste astfel de glumă.

— Teamă mi-e că vom avea nevoie de vin destul spre a ne face curaj în fața lui Socologlu.

Oamenii mei din Pancsova îmi trimit știre că la Beograd au așezat tabără atât Ali, pașa de Buda, cât și Ulama, pașa de Bosnia... Împreună cu Socologlu adună vreo sută de mii de oșteni! Și-acum vă întreb, căpitani: ce le punem împotriva? Și cât trebuie să ne fie norocul spre a scăpa din astă primejdie?

Se lăsase liniștea. Într-un târziu, Podmaniczky îndrăzni cu jumătate de gură:

— Am știre de scrisoarea pe care Regele Roman a trimis-o Preasfinției Sale cardinalului Martinuzzi, la Weissenburg. Zice Majestatea Sa acolo că, împreună cu generalul Castaldo, a gândit apărarea cetății noastre și a Banatului în întregime. Și că împrejurările nu sunt chiar atât de vitrege. Eu însumi am încredințarea că turcilor nu le va fi lesne să ajungă aici. A plouat tot anul, mlaștina e sus și, cum știți, a acoperit parte din drumuri. Apoi, oastea de care a vorbit onorabilul Balogh nu-i cine știe ce. Lui Socologlu îi lipsesc sipahiii și yeni-çerii, iar restul e o adunătură de tâlhari, nărași la jaful pe fugă. Pe deasupra, n-au eznafi să le aștearnă calea peste surpături și smâncuri...

— Tot sunt de patruzeci de ori mai mulți! — stăruie Balogh, trăgându-și nasul cu obidă. Numai cu prăștiile ne spulberă, fără să apucăm a zice Doamne-ajută!... Cât despre bunul Rege Roman, dați-mi voie să-mi pun nădejde cât osânditul în streangul de deasupra... La Becskerek abia adun o sută de nebuni puși mereu pe zurbă. N-au văzut sfanț de-o juma' de an și numai eu știu din ce le încropesc merindele.

— Gologanii făgăduiți de regele Ferdinand sunt pe drum! — minți pentru a mia oară Székely,

fără să-i crape obrazul de rușine. Iar contele Losonczy a promis că până atunci va împărți de la sine parte din simbrii...

Se iscă un amestec de râs cu înjurături grozave, adunând de-a valma regi și conți cu tropăituri și lovituri de stacane goale în mese.

Cei mai stârniți erau ai noștri, cu don Aldaņa în frunte. De când călcase în acest ținut blestemat, nu pipăiseră măcar un sole din cei cinci sute de florini făgăduiți fiecăruia. Încă aveam știre că mai-marii noștri beau și mâncau pe veresie, de ajunseseră și ei de râsul buclor celor nărașite la preacurvit.

Pe când larma părea să se schimbe în încăierare, apără în ușă contele. La vederea lui, tuturor li se muie gura și brațele, de ziceai că se preschimbaseră într-o cinstită trapeză de măicuțe, înaintea cinei din Vinerea Mare.

Contele păși în mijlocul încăperii, apoi aruncă înspre masă un sac plăcut zornăitor.

— Bună vă fie seara, nobilii mei domni! Aveți simbriile voastre și ale oamenilor de sub poruncă pentru o bună bucată de vreme. Porniți împărțeala chiar acum! De mai aud pe vreunul murmurând, pe Dumnezeuul meu, îi rup capul ca la muscă!...

Așa ne-ai amenințat și tu, Licențiatule, când, cu lacrimi în ochi, apucaseră să punem în frigare câinele ce ne urmase din Tora până unde valea Magdalenei se îngustase, că brigantinele rămăseseră în urmă, iar caii se poticneau mereu. Rația fiecăruia abia ajungea la treizeci de boabe de porumb, iar Fray Antonio gătuise animalul, hohotind *Te Deum laudamus*, în vreme ce noi toți plângeam ca după un apropiat al nostru. Ticăloșiți de nevoi, cu pletele și bărbile năclăite, cu

zdrențele abia acoperindu-ne goliciunea, am înfulecat și piele, și mațe, și oase. Altfel am fi ajuns să ne mâncăm între noi, cum am încredințarea că au făcut destui cu muribunzii veniți până acolo să-și îplinească soarta.

N-am să le rostesc nicicând numele. Bunul Dumnezeu ne-a măsurat credința, jertfind câte zece pentru fiecare dintre cei ce-am izbutit să punem piciorul în binecuvântata vale Grita.

Și nu-i așa, Licențiatule? Celor ce străbat Iadul viața nu li se măsoară în răsuflări sacadate, ci în clipele care le taie răsuflarea.

II

DIN TURNUL DE APĂ, cetatea mi se înfățișa ca un fluture așezat pe mătasea-broaștei. Stăruința Prințului Turcesc de a pune gabja pe locul cu pricina îmi arăta că adunătura de lemne, piatră și pământ prețăluia destul, împreună cu cele două orașe, Palanca Mare și Palanca Mică, pe care le înconjura. Între ele, așezat pe un alt ostrov, întărit cu metereze din stâncă, se afla castelul contelui.

Toate patru ostroavele, dacă-l pun la socoteală și pe acela unde mă cocoșasem în turn, sunt înconjurate de meandrele a două râuri, Bega și Temeschburg, atât de mocirloase și pline de atufărișuri, încât nu pot fi străbătute cu barca, necum cu pasul ori calul. Iar miasmele dătătoare de molime repezi, nisipurile mișcătoare, ca și țânțarii neostoși pot desăvârși în scurtă vreme lucrarea morții.

De-asta se fălea Losonczy că o mână de oameni ar fi ținut în loc armate întregi. Mai ales că bombardele abia se lăsau aduse la cinci sute de pași, de unde izbiturile lor fac cât bășinile după o porție bună de păsat.

Și totuși, priveam Palanca Mare și îmi ziceam că acolo aș fi început baterea cetății. Balta e îngustă